

327
79

ناشرى: احمد هادى مقصودى

327-79

ميراث و مقاسمه

حقوق اسلاميه

نك ۳ چى جزئدر

- ۱ چى جزئى (تزوج و معاشره)، ۲ چى جزئى (تجارت و معامله)،
- ۳ چى جزئى (ميراث و مقاسمه)، ۴ چى جزئى (حكومت و محاكمه).

علم فرائضى هيچ اوقوماغان كيمسه ده، بو كتابنى اوقوب هر تورلى ميراثلرنى
 هم قيلونك طريقلرينى بلمك و هر تورلى وارثلر نك تركه دن حصه لرى، نى قدر
 نين بلمك ممكندر.

س ۱۳۲۲ نه
۱۹۰۵

Доволено цензурою. С.-Петербургъ, 29 декабря 1904 г.

КАЗАНЬ
ГОРОДСКАЯ ПЕЧАТЬ

Лито-Типографія И. Н. Харито
1905.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَالِ نَصِيبٍ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿٤١﴾ سورة النساء
ياقن قارداشلىر قالدوغان تركه مالندن آز بولسهده، كو
باتونلرغدهده فرض بولغان نصيب واولوشنى بيرو تيشليلدىر
الفرائض وعلموها الناس، فانها اول ما ينسى». عن ابن مسعود
لوشلرىنى (ياكه فرض عمللارنى) اؤيره نكوز هم كشيلىرگهده
ياك الك اؤنؤنلا طۇرغان نعرسه لردنر.

علم ميراث .

بوللاچىنى وارثلىرىنه ميراثنىڭ نى قدر اولوشى تيبه چكىد
به تقسيم قىلناچىنى بيان قىلا طۇرغان علم، (علم ميراث
لور . (علم ميراث) علوم فقهيه وحقوق اسلاميه

كبنى دليل شرعيلىرگه بنا هم هر عصر وديارده كلمه
بويىچه علم ميراثنى بلو وبلمه گانلرگه اؤيره توعوموم
بۇنۇن دنيا وجود اۇچ يۇز ميليون قدر
ميراث قاعده لرى بويىچه وارثلىرىنه تقسيم ايدلىك

بن اهل علم اوللاچق مسلمانلرغه بو علمدن غافل بول
لغان افنديلىك هر قاينوسى بوفنى كمالا بلۇب

قىلمق تيشليلدىر. لىكن بوزمانغه قدر اماملرنىڭ اكثرى بولمىڭ هر بىر مسئله لرنى
بيك كامل خبردار بولما دقلرى، وىر ميراث مسئلسى واقع بولمىڭ هر بىر يىنه مر اجر

*Comme une no...
"Eparks...
Koyak, 1905.
...
The manuscript is...
of some...*

ب (كونسولتاتسيه يعنى مشاوره علميه) تشكيل قىلۇرغە محتاج بولدىلىرى تاسىف كورلمكده در (*).

رشدى مکتبلرنىڭ صوڭقى صنفلىرىدە حقوق اسلاميه درسلىرى جملەسىدىن اوشبو پىرائىنىدە تعليم ايدلسە، علم حساب قاعدلىرى اۇچۇن گوزل بر تەربىيە ون تطبيق چقى شېبە سزدىر. چۇنكى بوعلمنىڭ هر قاعدەسى بر مسئله حسابيه حكمنده در. مکتبلردە قىلمىك اولان مسائل حسابيه نىڭ هيچ وقوعى محتمل اولمايالىرى آراسىدە مسائل ميراثيه نىدە ز كوسترمك شا كىرلىرى اۇچۇن رغبتلىرىك وحياتلىرىق اولمىقلىقىدە احتمالدىر.

تۈركە .

۱) بر كشى وفات بولسە ، اوز قولىدە وبورچلى كشىلىرىنىڭ قوللىرىدە قالغان رىنىڭ مجموعى (تۈركە) دىيۇب آتالۇر.

۲) تۈركە مالدىن ايك اول، دفن قىلۇر جاىدە طۇتلۇر. مثلا كفنلك آلنۇر، قاز وچىلىرىغە بىرلۇر، مېتىنى يوغان وكوتەرۇب قېرىستانغە ايلنگان كشىلىرگە بىرلۇر. صولردە مېتىنىڭ دولتى درجه سەنە كورە عادت وسنت قدرچە گنە خرچ طۇتلۇر. آتق ف ايتۇب مالنى اسراف قىلمق يايىك كېمچىلك ايتۇب صارانلق قىلمق درست توگلىدىر.

۳) مېت اوزى وصيت ايتۇب ايتۇب قالدىرماغاندە، روھىنە ثوابىنى باغشلاشمق ايله قرآن و ذكرلىرى اوقۇتۇ اۇچۇن آقچا طۇتمق، مېت چىچاق اۇيگە جىمىلغان خاتۇنلارغە و صدقە اۇلەشمك، قېرىستانغە تشييع قىلۇب بارغان علما و فقرانغە صدقە اۇلەشمك، گور قدسى دىيۇب بر حيوان صدقە قىلمق، بۇتۇن عمرلك روزه و نمازلىرى اۇچۇن بىر مېت، ياكە مېت اۇچۇن بدل حج قىلدىرمق فرض اش توگلىدىر. وارثلىرى رضا بولۇرلىق ماغاندە ياكە آرادە صبى بر وارث بولغاندە بواشلىرى اۇچۇن تۈركە مالدىن هيچ بر سە صرف قىلماسقە تېيىشلىدىر. اگ دە وارثلىرى هر قايسى، بالغ بولۇب اوزلىرىنىڭ قىللىرى ايله بواشلىرى اۇچۇن تۈركە مالدىن صرف قىلسىلىرى، ياكە بر وارث اوزىنە چك حصەدن صرف قىلسە، البته نيت و اخلاصلىرى اۇچۇن وارثلىرىدە اجر سز ماسلىرى. مېتنىڭ روھىنەدە باغشلىغان اجر و ثوابنىڭ ايرشوى اميدلىدىر.

(*) ۱۹۱۴ نچى سەنەدك اى فضلەك قران جوارىدە بر امامك ميراثينه ابن الاخ العىنىلىرى ايله برابر بنت الاخ العىنىلىرىدە با سە عد ايدلۇب ميراث تقسيم ايدلىكى، صوگەر بو واقعه ورثە و علما سەددى بويك اويكە و نزاغاره سبب اولدىغى واقعه تاريخيدىنلىر.

(۴) دفن قیلو خرچلرندن آرتۇب قالغان مالدىن میتنىڭ بورچلىرى بولسە، شول بورچلر تولغۇنۇر.

(۵) اگرده میتنىڭ بورچلىرى بولماسە، ياكە بورچلىرىنى تولغىغاندىن سوڭدە مالى آرتۇب قالسە، شول قالغان قدرىنىڭ اۇچىدىن بر اۇلۇشنىدىن میت وصیت ايتۇب ايتىكان اورنلرغە طۇنلۇر. اگرده وصیتى كوپ بولۇپ قالغان مىراثنىڭ اۇچىدىن برىدىن آرتۇق بولسە، آرتقان قدرىسىنى ادا قىلۇدە وارثلر اختيارلىدىرلر: هر برسى بالغ كىشى بولۇپ تەلەسە لىر، شول اۇچىدىن برىدىن آرتقان قدرىسىنى دە ادا قىلۇرلر؛ اگرده تەلەسە لىر، ياكە آرادە بر صبى وارث بولسە، آرتقىنى تر كە مالدىن ادا قىلماسلر.

میراث . (تقسیم و مقاسمە)

(۶) میتنىڭ دفن خرچاتىدىن، بورچلىرىدىن هم وصیتلىرىدىن آرتۇب قالغان تر كەسى (میراث) دىيۇب آتالۇب میتنىڭ وارثلىرىنە تىيەر. میراثنى بولوگە تقسیم، وارثلرنىڭ بولشۇويىنە (مقاسمە) دىيۇر.

(۷) اگرده میتنىڭ وارثلىرى قالغان بولماسە، جمیع میراثى، (ياكە ايرى يا خاتۇنى غنە قالغان بولسە، آنلرنىڭ اۇلۇشنىدىن قالغان میراثى)، حقیقى وارث بولمىچى (ذوالرحم) دىب آتالا طۇرغان قارنداش ار و غارىنە تىيەر.

(۸) اگرده وارثلىرى دە ذوالرحم دىب آتالا طۇرغان قارنداشلىرى دە قالماغان بولسە، میتنىڭ میراثى بۇتۇن مالىنى وصیت ايتۇب قالدىرغان كىشىسىنە تىيەر.

(۹) اگرده میتنىڭ بۇتۇن مالىنى وصیت ايتۇب قالدىرغان كىشىسى دە بولماسە، (۱) بارچە میراثى (بيت المال) خزىنەسە آلتۇب، ترىنە چىسى بولماغان طالبلىق ویتىم بالالرنى ترىبە چىسى قالماغان فقیر قارت وقارچقلىرىنى ترىبە قىلو خرچاتىنە، ترىبە چىسى بولماغان آورولرنى ترىبە قىلو خرچاتىنە وهم كوپرلر صوغو، قۇيولر قازو، مسجد ومدرسە لىر بنا قىلو كىبى اهل اسلامنىڭ جمعیت كىرەكلرىنە صرف قىلنۇر. (۲) مثلاً: فقراغە ياردەم ايتىك اۇچۇن آچلمش جمعیت خىرىە صوماسىنە قوشلۇر

(۱) مولى المولاة ومقرله بالنسب مسئله لرى پك ناچر الوقوع اولدىغىدىن بوختىردە میراثنىڭ آملر وىرلىك اهتمالى بيان قىلنماى .

(۲) بۇندى، میراث، خواجەسى طالبماغان طالبلىق مال كىبى، بيت المالنىڭ (ضوائع) اسمىنىڭكى دورتىچى نوع صوماسىندىر. مصرى دە ترىبەسى فرض اولماق قارداشى اولمايان فقرا اهل اسلامنىڭ عمومى كركلى اولما تاسىسات و تعصيراتىدىر. (رد المحتار لابن العابدین صفحه ۹۳ جلد ثانی).

وارث .

(۱۰) (وارث) دېمك شريعتچە مېتنىڭ مىرائى تېيە چك ياقن كشيىسى دېمكدر . ياقن وارثلر ايكى تۇرلېدر : بىر نچىسى (اۇلۇشلى وارث) لىر . ايكنچىسى (عصبه وارث) لىر در . اۇلۇشلى وارث دېمك مىرائىدىن نى قدر اۇلۇش اۇلچى شريعتدە تعيىن قىلنغان وارث دېمكدر . عصبه وارث دېمك مىرائىدىن اۇلچق اۇلۇشى نى قدر ايكانى شريعتدە آتاب تعيىن قىلنماغان وارث دېمكدر كە اۇلۇشلى وارثلر نىڭ اۇلۇشلىرىدىن آرتۇب قالغان مالنى نى قدر بولسەدە ، اول جىيۇب آلالدر . اگردە اۇلۇشلى وارثلر نىڭ اۇلۇشلىرىدىن ھېچ بىر نرسە آرتۇب قالماسە ، عصبه وارث ھېچ بىر نرسە آلمى قالادر .

(۱۱) مېتنىڭ مىرائىدىن ايڭ اۇلۇشلىرى مىقدارىچە اۇلۇشلى وارثلرگە بېرلۇر . آلالدىن آرتۇب قالغانى عصبه وارثلرگە بېرلۇر .

(۱۲) اگردە مېتنىڭ اۇلۇشلى وارثلىرى قالغان بولماسە ، بلكە فقط عصبه وارثلىرى گنە قالغان بولسە ، مىرائىنىڭ بارچەسى عصبه وارثلرگە گنە تېيەر .

(۱۳) اگردە مېتنىڭ عصبه وارثلىرى قالغان بولماسە ، بلكە فقط اۇلۇشلى وارثلىرى گنە قالغان بولسە ، علم حساب قاعدەسى بويىچە حسابلاپ اۇلۇشلىرىنە چامالاب مىرائىنىڭ ھەمسى اۇلۇشلى وارثلرگە گنە بېرلۇر . (مگر مېتنىڭ ايرى ايلە خاتۇنىنە تېيىشلى اۇلۇشلىرىدىن آرتق بېرلمس . كىلە چك ۸۳ نچى ماددەدە بو مسئلە آيرۇب بيان قىلنمىشدر) .

(۱۴) وارث بولاق كشى مېتنى اختيارى ايلە اولترگان بولسە ، ياكە اسلام دىنىدىن چغۇب ايمانسىز بولغان بولسە ، اول كەمسە مېتنىڭ مىرائىنىنە وارث بولماس ، آڭا مىرائىدىن ھېچ بىر نەرسە بېرلمس .

وارثلر و ذوالرحملىر .

(۱۵) مېتنىڭ مىرائىنىنە (۱۴) تۇرلى ياقن كشيلىرى وارث بولۇرلىر :
 (۱) ايرى ، (۲) خاتۇنى ، (۳) آناسى ، (۴) ئھيىلىرى ، (۵) آناسى ، (۶) باباسى ، يعنى آناسىنىڭ آناسى ، (۷) بالالىرى ، (۸) اوغلىنىڭ بالالىرى ، (۹) آنا و آنا بىر طوغانلىرى ، (۱۰) آنا باشقە آنا بىر طوغانلىرى ، (۱۱) آنا باشقە آنا بىر طوغانلىرى ، (۱۲) ايرى طوغانلىرىنىڭ اوغلىرى ، (۱۳) آنا باباسىنىڭ ايرى طوغانلىرى ، (۱۴) آنا باباسىنىڭ ايرى طوغانلىرىنىڭ اوغلىرى .
 (۱۶) مېتنىڭ يوقا و دە بيان قىلنمىش (۱۴) تۇرلى ياقن كشيلىرىدىن باشقە بىر اعراف مەزىنەلىرى ، مثلاً : (۱) مېتنىڭ قىزىنىڭ بالالىرى ، و اوغلىنىڭ قىزىنىڭ بالالىرى ، (۲) قىز

طوغانلارنىڭ بالالىرى، ۋاير طوغانلارنىڭ قىزلىرى، (۳) آناسى ياكە آناسىنىڭ آناسى
 طرفىدىن بولغان بالالىرى، (۴) آناسىنىڭ قىز طوغانلىرى، آناسىنىڭ طوغانلىرى ۋا آناسىنىڭ
 اير طوغانلارنىڭ قىزلىرى، (۵) بالالىرىنىڭ قىز طوغانلىرى، ياقىن ۋارثلاردىن توڭلارلىرى. بىلكە
 (ذوالرحم) دىيۇب آتالطۇرغان يىراق ۋارثلاردىنلىرى. ياقىن ۋارثلار بولغاندە بو (ذوالرحم) لىرگە
 مىراث تىيەس. اگردە يوقاردە مذكور ياقىن ۋارثلارنىڭ ھېچ بىرسى قالغان بولماسە، ياكە مېتنىڭ
 فقط ايرى باغاتۇنى غنە قالغان بولسە، بونلر غەدە مىراث تىيەر. (۹۵ نچى مادەلەردە).

(۱) ايرنىڭ مىراثى. (زوج)

(۱۷) خاتۇن مېتنىڭ بالاسى ۋاوغلىنىڭ بالاسى قالغان بولماسە، ايرىنە
 مېراثىنىڭ ($\frac{1}{2}$ = نصفى) يعنى يارتىسى تىيەر.

(۱۸) اگردە بىرگنە بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بىر بالاسى قالغان بولسەدە (گرچە اول
 بالامېتنىڭ اولگى ايرىدىن بولغان بولسەدە)، ايرىنە مېراثىنىڭ ($\frac{1}{2}$ = ربعى) يعنى دورت
 اولۇشدىن بىر اولۇشى گنە تىيەر. فرضا بىر خاتۇن مېتنىڭ بالاسىدە اوغلىنىڭ بالاسىدە
 قالغان بولماسە، مېراثنىڭ ھەر بىر (۲۴) سومىدىن ايرىنە (۱۲) سومى تىيۇب، قالغان
 (۱۲) سومى باشقە ۋارثلىرىنە (*) بولۇر. اگردە مېتنىڭ بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بالاسى
 قالغان بولسە، ايرىنە فقط (۶) سومى غنە تىيۇب، قالغان (۱۸) سومى باشقە ۋارثلىرىنە بولۇر.

(۲) خاتۇننىڭ مىراثى. (زوجە)

(۱۹) اير مېتنىڭ بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بالاسى قالغان بولماسە، خاتۇنە
 مېراثىنىڭ (ربعى) تىيەر.

(۲۰) اگردە بىرگنە بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بالاسى قالغان بولسەدە (گرچە اول
 بالابوخاتۇندىن طوغان بولماسەدە)، خاتۇنە مېراثىنىڭ ($\frac{1}{8}$ = ثمنى) يعنى سىگىز اولۇشدىن
 بىر اولۇشى گنە تىيەر. فرضاً بىر اير مېتنىڭ بالاسىدە اوغلىنىڭ بالاسىدە قالغان
 بولماسە، خاتۇنە مېراثىنىڭ (۲۴) سومىنىڭ (۶) سومى تىيۇب قالغان (۱۸) سومى باشقە
 ۋارثلىرىنە بولۇر. اگردە مېتنىڭ بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بالاسى قالغان بولسە، خاتۇنە مېراثىنىڭ

(*) ھەر بىر مىراثنى تىقسىم قىلغاندە، مالىنى (۱۰۰) ساندىن فرض قىلۇپ حساب قىلىنۇر. اۋشبو
 (۲۴) ساننى ھەر مېلىكتىڭ اوز عرف ۋعادىتە قاراپ (۲۴) سومدىن، (۲۴) تىكەدىن، (۲۴) غروش يالىرادىن ياكە
 (۲۴) تومان ياكە روبىيەدىن حسابلامق ھم مېكىنر. علم مىراثدە اۋشبو (۲۴) ساننى (مېراث ساننى) ياكە
 (مخرج مسئلە مىراث) دىيۇب آتالۇر.

فقط (۳) صومی غنہ-تیئوب، قالغان (۲۱) صومی باشقہ وار ثلرینہ بولور.
 (۲۱) ایر میتنک ایکی، اوج یادورت خاتونی قالغان بولسہ لردہ، بارسینہ بر خاتونغہ
 تیئہ چک قدرگنہ تیئوب، هر برسی تیگز ایتوب بولشورلر.

(۳) آنانک میراثی . (۱م)

(۲۲) میتنک بالاسی یا کہ اوغلینک بالاسی یا کہ ایکی بر طوغان قارنداشی سلامت
 بولغانده، آناسینہ میراثنک (۱/۶ = سدسی) یعنی آلتی اولوشدن بر اولوشی گنہ تیئور.
 (۲۳) اگرده میتنک بالاسی ده اوغلینک بالاسی ده بر طوغان قارنداشلری ده هیچ
 سلامت قالغان بولماسہ لر، یا کہ طوغان قارنداشی برگنہ سلامت قالغان بولسہ،
 آناسینہ میراثنک (۱/۳ = ثلثی) یعنی اوج اولوشدن بر اولوشی تیئور.
 (۲۴) اگرده میتنک آناسی ہم ایری یا خاتونی سلامت قالغان بولسہ لر،
 آناسینہ ایری یا خاتونی اولوشلرندن قالغان میراثنک ثلثی تیئور.
 فرضا بر میتنک آناسی ده بالاسی ده یا کہ ایکی طوغانی ده سلامت قالغان بولسہ لر،
 آناسینہ (۲۴) صومنک فقط (۴) صومی غنہ تیئور. اگرده آناسی ایله ینہ بر طوغان
 قارنداشی ده سلامت قالغان بولسہ، آناسینہ (۸) صومی تیئور. اگرده میتنک ایری ده
 آناسی ده ہم آناسی ده سلامت قالغان بولسہ لر، (۲۴) صومنک (۱۲) صومی ایرینہ و آندن
 قالغان (۱۲) صومنک ثلثی (۴) صومی آناسینہ تیئوب، ینہ قالغان (۸) صومی آناسینہ بولور.

تصویر مسئله :

میراثنک هر (۲۴) صومندن	میراثنک هر (۲۴) صومندن
آناسینہ	آناسینہ
اوغلیہ	ایکی ایر طوغانیہ
سدس	سدس
۴ صوم	۴ صوم
عصبہ	عصبہ
۲۰ صوم	۲۰ صوم

میراثنک هر (۲۴) صومندن	میراثنک هر (۲۴) صومندن
آناسینہ	ایرینہ
بر ایر طوغانیہ	ایرینہ
ثلث	ایرینہ
۸ صوم	۱۲ صوم
عصبہ	ایرینہ
۱۶ صوم	۴ صوم
آناسینہ	آناسینہ
۸ صوم	۸ صوم
عصبہ	عصبہ
۱۲ صوم	۱۲ صوم

(۴) ئەپىلىرىنىڭ مىراثى . (جەدە)

(۲۵) مېتنىڭ ئەپىلىرىنە نېچە كىشى بولسەلەردە مىراثنىڭ (۱/۶ = سدسى) تىيەدر . لىكن مېتنىڭ ھەر بىر ئەپىسىنە مىراث تىيىدر . بىلكە مېتنىڭ آناسىنىڭ آناسىنىڭ آناسى بولماغان ئەپىلىرگە كىنە مىراث تىيەدر . (چونكى اول ئەبى ذوالرحمىلردىنر) .

(۲۶) ودخى مېتنىڭ آناسى سلامت بولغاندە ھېچ بىر ئەپىسىنە مىراث تىيىس .

(۲۷) مېتنىڭ آناسى سلامت بولغاندە آنا طرفىدەغى ئەپىلىرىنەدە وآناسىنىڭ آناسى سلامت بولغاندە بابا طرفىدەغى ئەپىلىرىنەدە مىراث تىيىس .

(۲۸) مېتكە آنالغى ياقىراق بولغان ئەبى سلامت بولغاندە ، آندن بىر اغراق بولغان ئەپىلىرگەدە مىراث تىيىس .

(۲۹) مېتكە آنالقرىنىڭ ياقىلقرلىرى بىر درجەدە بولۇپ مىراث تىيە تۇرغان ئەپىلىر بىكى بولسەلەردە ئۈچ بولسەلەردە ، جەمئىسىنە مىراثنىڭ سدسى تىيۇب شول سدسىنى اوزلىرى ھەركىشى باشىنە بىر اۇلۇش ايتۇپ تىگىز لەب بولشۇرلر .

فرضاً بىر مېتنىڭ خانۇنى ايله آناسىنىڭ آناسى ھەم آناسى سلامت قالغان بولسەلر ، (۲۴) سومنىڭ (۶) سومى خانۇنىنە ، (۴) سومى ئەپىسىنە وقالغان (۱۴) سومى آناسىنە تىيەر . اگەردە خانۇنى ايله آناسىنىڭ آناسى ھەم آناسىنىڭ آناسى ودخى بىر اوغلى سلامت قالغان بولسەلر ، (۲۴) سومنىڭ (۳) سومى خانۇنىنە و (۴) سومى ئەپىلىرگە تىيەر . قالغان (۱۷) سومى اوغلىنە تىيەر . فرضاً :

مېت			۲۴ سومدىن		
خانۇنىنە	ئەپىسىنە	آناسىنە	خانۇنىنە	ئەپىسىنە	آناسىنە
۶ سوم	۴ سوم	۱۴ سوم	۳ سوم	۴ سوم	۱۷ سوم
ھەر بىرنە ئىكشەر سوم					

مېت			۲۴ سومدىن		
بىكى خانۇنى	آناسى	آناسىنىڭ آناسى	ايرى	آناسى	آناسىنىڭ آناسى
۶ سوم	۴ سوم	۱۴ سوم	۶ سوم	۴ سوم	۱۴ سوم
ھەر بىرنە ۳					

مېت			۲۴ سومدىن		
۳ خانۇنى	آناسىنىڭ	آناسىنىڭ	ايرى	آناسىنىڭ	آناسىنىڭ
۳ سوم	۴ سوم	۱۴ سوم	۶ سوم	۴ سوم	۱۴ سوم
ھەر بىرنە ۱					

(۷) بالالرنىڭ مىۋاتى . (اولاد، ابن و بنت)

(۳۶) اگرده میتنىڭ قز بالالرى قالغان بولماسە، فقط اير بالالرى غنە سلامت قالسا، نيچە بولسا لردە، عصبە بولۇپ مىراثنىڭ باشقە وارثلرنىڭ اولۇشلىرى ندىن آرتقان قدرىنىڭ ھەممىسى جىيۇب آلۇرلردە، اوز آرالرنىڭ تىگىز لىب بولغىلىرى . فرضا:

میت			میت		
۲۴ سومدىن			۲۴ سومدىن		
خاتونى، ئىبن ۳	آناسى، سدىس ۴	بر اوغلى، عصبە ۱۷	ايرى، ربىع ۶	آناسى، سدىس ۴	ايكى اوغلى، عصبە ۱۴
					ھەر بىرىنىڭ ۷ شى .

(۳۷) اگرده اوغلىلرى ايله قىزلىرى دە سلامت قالغان بولسا لردە، ھەر قايسى بىرگە عصبە بولۇپ باشقە وارثلردىن قالغان مىراثنى جىيۇب آلۇرلردە . لىكىن اوز آرالرنىڭ بولشكاندە قىزلىرى يارتى كىشىگە حساب قىلىنۇپ اوغلىلارغە ايكىشىر و قىزلىرغە بىرگە اولۇش تىيىر . فرضا :

میت			میت		
۲۴ سومدىن			۲۴ سومدىن		
آناسى، سدىس ۴	آناسى، سدىس ۴	۶ اوغلى، ۴ قىزى، عصبە ۱۶	ايرى، ربىع ۶	آناسى، سدىس ۴	۲ اوغلى، ۳ قىزى، عصبە ۱۴
					ھەر بىرىنىڭ ۲ شى

(۳۸) اگرده میتنىڭ اوغلىلرى سلامت قالمايچى، بىر قىزى غنە سلامت قالغان بولسا . فرضا :

میت			میت		
۲۴ سومدىن			۲۴ سومدىن		
خاتونى، ئىبن ۳	آناسى، سدىس ۴	آناسى، سدىس ۴	ايرى، ربىع ۶	آناسى، سدىس ۴	ايرى، ربىع ۶
					ھەر بىرىنىڭ ۲ شى

(۳۹) اگرده میتنىڭ اوغلىلرى سلامت قالمايچى ايكى يالۇچ قىزى سلامت قالغان بولسا لردە، قىزلىرىغە مىراثنىڭ (۲/۳) ئىلتىمانى يەنى اۋچىدىن ايكى اولۇشى تىيىر دە، اوز آرالرنىڭ تىگىز لىب بولشۇرلردە . فرضا :

میت			میت		
۲۴ سومدىن			۲۴ سومدىن		
آناسى، سدىس ۴	قەبىلىسى، سدىس ۴	۲ قىزى، ئىلتىمان ۱۶، ھەر بىرىنىڭ ۸	ايرى، ربىع ۶	آناسى، سدىس ۴	۴ قىزى، ئىلتىمان ۱۶، ھەر بىرىنىڭ ۴

(۴۰) اگرده بالالارغە، (۲۴) سومدىن تىگان اولۇشنى تىگىز لىب بولو مۇمكىن بولماسە، مجموعىسىنە تىگان اولۇشنى آيرىغاندىن سوڭ سوماسىنە قاراب سوملاب تىيىنلىب علم حساب قاعدەسى بويىچە چامالاب تقسىم قىلىنۇر . (*)

(*) خاتۇنلار، ئەيىللەر، اير طوغانلار، وقىز طوغانلار كىمى باشقە وارثلردە دە مجموعىسىنىڭ اولۇشلىرى تىگىز بولنمىگاندە اولۇش بويىچە قىلمىق تىيىشلىرىدۇر .

فرضا: میت ۲۴ صومدن

آناسی	تەبیبی	۳ قزی
سدس	سدس	ئىشان
۴	۴	۱۶

اۋشبو صورتده قز لرغه تيگان (۱۶) نى اۋچىسینه تيگرلەپ بولو مەمکن توغلەر . چونکہ هر برسینه (۵) شر صوم بيرسەك، بر صوم آرتۇب قالادر . اگرددە (۶) شر صوم بيرمكچى بولسەق، (۳) صوم بيتيمدر . مۇنە بۇنداي صورتده قز لرغه تيگان (۱۶) صومنى تيينلەرگە آۋشترۇب (۱۶۰۰) تيين اينمەك كيرەك . صوكره شول (۱۶۰۰) تييننى اۋچ قزغه علم حسابنڭ تقسيم قاعدهسى بوينچە بولمەك كيرەك . بس شول رهوشچە عمل قىلغانده (۱۶) صومدن هر قزغه (۵۳۳) تيين تىيۇب آرادە برگنە تيين آرتۇب كسر بولۇب قالادر . كوب صوما آراسندە بر تيين با اون تيين كىبى آز آچە وار ئلر نڭ قايسىنە بولسەدە، كوب توغلەر .

۸) اوغلنڭ بالالرينڭ ميواشى . (اولاد ابن)

۴۱) ميتنڭ اوز اوغلى سلامت بولغانده اوغلينڭ بالالرينڭ هيچ برسینه

ميراث تيمس . فرضاً: ميت ۲۴ صومدن

ايرى	آناسى	اوغلى	اوغليتك اوغلى
ربع	سدس	عصبه	معروم
۶	۴	۱۴	۰۰

۴۲) ايكى يا اۋچ قزى سلامت بولغانده ميتنڭ اوغلينڭ قز بالالرينە ميراث تيمس

فرضا: ميت ۲۴ صومدن

آناسى	آناسى	۲ قزى	اوغليتك ۳ قزى
سدس	سدس	ئىشان	معروم
۴	۴	۱۶	۰۰

۴۳) مگر بو صورتده ميتنڭ اوغلى نڭ بالالرى آراسندن برسى اير بالا بولسە، مجموعسى برگە عصبه بولۇب، باشقە وار ئلردن قالغان ميراثنى اير بالاغە بر اۋلۇش قز بالاغە يارتى اۋلۇش ايتۇب بولشۇرلر . فرضاً:

ميت ۲۴ صومدن

خاتونى	آناسى	۲ قزى	اوغليتك	اوغليتك ۲ اوغلى	اوغليتك ۴ قزى
تین	سدس	ئىشان	۱۶	عصبه	معروم
۳	۴	۱۶	۱۶	۸	۰۰

ھىر بر ۲
ھىر بر ۱

۴۴) ميتنڭ برگنە قزى سلامت بولغانده اوغلينڭ بالالرى آراسندە برسى اير بالا بولسە، مجموعسى برگە عصبه بولۇب باشقە وار ئلردن قالغان ميراثنى اير

(۵۱) اوغلی ده قزی ده اوغلینگ بالارلی ده سلامت بولماسه ، میتنگ چن طوغانلرینگ آرادن برسی ایرکک بولسه ، جموعسی عصبه بولوب ، میراثنگ باشقه وارثلردن قالغان قدرینی مذکور رهوشچه بولشورلر . فرضاً:

میت				۲۴ سومدن			
خاتونی	آناسی	۲ چن ایرطوغانی .	میت	۲۴ سومدن	ایری	۳ چن ایرطوغانی	۳ چن قزطوغانی
ربع	سدس	عصبه ۱۴	ایری	۱۲	ثیبسی	عص	۸
۶	۴	هر برسینه ۷	نصف	۴	هر بر	۲	۱

(۵۲) اگرده مذکور صورته میتنگ چن طوغانلری آراسنده ایرکگی بولمیی ، یکی یا اؤچ قزطوغانلری فالسه ، نیچه بولسه لرده جموعسینه میراثنگ ثلثانی تیبر . شول ثلثانی هر برسینه نیگز ایتوب اوز آرا بولشورلر . فرضاً:

میت				۲۴ سومدن آرتا ۲ سوم			
خاتونی	آناسی	۶ چن قزطوغانلری .	میت	۲۴ سومدن آرتا ۴ سوم	ایری	۴ چن قزطوغانی	۴ چن قزطوغانی
ربع	سدس	ثلثان ۱۶ = ۲ = ۱۸	ایری	۴	ثیبسی	ثلثان ۱۶	۳
۶	۴	۲ آرتوب قالغانی ده بولرغه تیبر .	نصف	۱	هر برینه ۴ سوم	۷۵ تین	
		هر برسینه ۳					

(۵۳) اگرده مذکور صورته یعنی میتنگ اوغلی ده قزی ده اوغلینگ بالارلی ده فالباغان صورته برگنه چن طوغان قز قارنداشی سلامت قالغان بولسه ، اول قز طوغانینه میراثنگ یارتیسی تیبر . فرضاً:

میت				۲۴ سومدن			
ایری	خاتونی	بر چن قزطوغانی .	میت	۲۴ سومدن	ایری	بر چن قزطوغانی	بر چن قزطوغانی
نصف	ربع	نصف	خاتونی	۱۲	ثیبسی	نصف	۱۲
۱۲	۶	۱۲	سدس	۴	بر چن قزطوغانی	۱۲	

(۱) آنا باشقه آتا برطوغانلرینگ میراثی . (اخ واخت لاب)

(۵۴) میتنگ آنا باشقه آتا برطوغانلرینه ، میتنگ اوغلی یا اوغلینگ اوغلی ، آناسی ، یا آناسینگ آناسی ، یا که چن ایرطوغانی یا که بر قزی ایله بر چن قز طوغانی سلامت بولغان وقتده ، هیچ میراث تیمس . فرضاً:

میت				۲۴ سومدن			
خاتونی	آناسی	آتا برطوغانی .	میت	۲۴ سومدن	ایری	آناسینگ آناسی	آتا برطوغانی
ثلث	سدس	معلوم	ایری	۱۲	عصبه	عصبه	معلوم
۳	۴	۱۰	نصف	۴	۸	۸	۱۰

میت				۲۴ سومدن			
خاتونی	چن ایرطوغانی	آتا برطوغانی .	میت	۲۴ سومدن	ایری	چن قزطوغانی	آتا برطوغانی
ربع	عصبه	معلوم	ایری	۱۲	بر قزی	چن قزطوغانی	معلوم
۶	۱۸	۱۰	ربع	۶	عصبه	۶	۱۰

(۵۵) میتنگ اوغللری بولمیی قزلری یا که اوغلینگ قزلری سلامت بولغانده آتا برطوغانلری ایر بولسه لرده ، قز بولسه لرده ، عصبه بولورلر .

فرضا:

۲۴ سومدن		۲۴ سومدن	
آتا بر ۱۲	بر قزی ۱۲	آتا بر ۱۲	بر قزی ۱۲
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه
۴	۴	۴	۴

۵۶) اوغلی ده قزی ده و اوغلینگ بالاسی ده فالغان بولمچی، ایکی چن طوغانی قز قارداشی سلامت بولغان صورتده، میتنگ آتا بر ایر طوغانی عصبه بولور

۲۴ سومدن		۲۴ سومدن	
آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶	آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه
۲	۸	۲	۸

۵۷) مذکور صورتده آتا بر قز طوغانلری غنه فالغان بولسه، آنا رغه میراث تیم

۲۴ سومدن آتا ۲ سوم		۲۴ سومدن آتا ۲ سوم	
آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶	آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه
۲	۸	۲	۸

۵۸) اگرده آرا رنده میتنگ آتا بر ایر طوغانی ده فالغان بولسه، آکا ایهر

آتا بر قز طوغانلری ده عصبه بولور لر. فرضا:

۲۴ سومدن		۲۴ سومدن	
آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶	آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه
۲	۸	۲	۸

۵۹) اگرده میتنگ برگنه چن قز طوغانی سلامت بولسه، آتا بر قز طوغانلر

نیچه کشی بولسه لرده، میراثنگ سدسی گنه تیهر. فرضا:

۲۴ سومدن آتا ۸ سوم		۲۴ سومدن آتا ۸ سوم	
آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶	آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه
۲	۸	۲	۸

۶۰) اگرده میتنگ اوز بالاسی ده، اوغلینگ بالاسی ده، آناسی ده آناسی

آناسی ده چن طوغانلری ده هیچ برسی سلامت فالغان بولمسه لر، آتا بر طوغانلرندن ایکی یا اوچ کشی بولسه لر، مجموعینه میراثنگ ثلثانی تیهر.

۶۱) اگرده اوشبو صورتده آتا بر طوغان قز قارداشی برگنه فالغان بول

آکا میراثنگ نصفی تیهر. فرضا:

۲۴ سومدن آتا ۲ سوم		۲۴ سومدن آتا ۲ سوم	
آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶	آتا بر ۱۲	چن قز طوغانی ۱۶
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه
۲	۸	۲	۸

(۱۱) آتا باشقه آنا برطوغانلرنگ میراثی . (اغ واخت لام)

(۶۲) میتنگ بالاسی، اوغلینگ بالاسی، آتاسی یا که آتاسینگ آتاسی سلامت

بولغانده، آنا برطوغان قارداشلرینه هیچ میراث تیمس . فرضا:

۲۴ سومدن			۲۴ سومدن		
آنا برطوغانی، عجروم ۰۰	اوغلینگ اوغلی، عصبه ۱۸	ایری، ربع ۰۶	آنا برطوغانی، عجروم ۰۰	اوغلی، عصبه ۳۱	خاتونی، ثلث ۳

۲۴ سومدن			۲۴ سومدن		
آنا برطوغانی، عجروم ۰۰	آتاسنگ آتاسی، عصبه ۲۰	آتاسنگ آتاسی، سدس ۴	آنا برطوغانی، عجروم ۰۰	آتاسی، عصبه ۱۶	آتاسی، ثلث ۸

(۶۳) اگرده مذکور کشیلر سلامت بولماسه لر، میتنگ آنا برطوغانی برگنه

کشی سلامت بولسه، کیرهک ابرکشی کیرهک قزکشی بولسون، میراثنگ سدسینی آلور:

۲۴ سومدن آتا ۱۲ سوم	
آنا برطوغانی سدس ۴	آتاسی، ثلث ۸

(۶۴) اگر اوشبو صورتده میتنگ آنا برطوغانلری ایکی یا اوچ کشی سلامت

قالغان بولسه لر، نیچه کشی بولسه لرده، مجموعسی میراثنگ ثلثنی آلوب هر برسینه تیگز لوب بولور لر . ایرلرینگده خاتونلرینگده اولوشلری بر تیگز بولور . کصبه لر کبی ایرلرگه بر اولوش خاتونلرغه یارتی اولوش ایتوب بولمسلر .

۲۴ سومدن آتا ۸ سوم	
ایکی آنا برطوغانلری ثلث ۴	آتاسی، ثلث ۸

(۶۵) اگرده میتنگ آنا برطوغانلرینه میراثنگ سدسینی یا ثلثینی

بیرگاج، آتا و آنا برطوغان عصبه ایر قارداشلرینه هیچ مال قالماسلق بولسه ، قارداشلرنگ هر قایوسی آنا برطوغان قارداشلرگه حساب قیلنوب میراثنگ سدس یا ثلثنده اورتاق بولور لر . فرضا:

۲۴ سومدن		۲۴ سومدن	
۲چن ایری برطوغانی، ثلث ۸	۲چن آنا برقتر طوغانی، هر برسینه ایکیش سوم.	ایری، نصف ۱۲	آتاسی، سدس ۴

بومستله (مسئله هماریه عثمانیه) اسمنده مشهور مسئله در .

(۱۲) ایر طوغانننگ اوغللریننگ میراثی . (ابن الاخ)

(۶۶) میتنگ آنا باشقه آنا بر طوغانلریننگ بالالری وارث توگل بلک
ذوالرحمدرلر. باشقه وارثلر سلامت بولغانده آنلرغه میراث تیمس .

(۶۷) آنا و آنا بر چن ایر طوغانیننگ اوغللرینه ده، میتنگ اوغلی یا
اوغلینگ اوغلی، آناسی یا که آناسینگ آناسی، چن ایر طوغانی یا که آنا بر ایر
طوغانی سلامت بولغانده میراث تیمس .

(۶۸) مذکور کیشلر سلامت بولماغانده عصبه بولوب، میراثنگ باشقه
وارثلردن قالغانی آنلرغه تییهر . فرضا:

میت ۲۴ سومدن		
ایری نصف ۱۲	آناسی ثلث ۸	آنا و آنا بر ایر طوغانینک براوغلی عصبه ۴

میت ۲۴ سومدن		
خاتونی ربع ۶	آناسینک آناسی سدس ۴	آنا و آنا بر ایر طوغانینک ارغلی عصبه ۱۴

(۶۹) میتنگ آنا باشقه آنا بر ایر طوغانیننگ اوغللری ده چن ایر
طوغانیننگ اوغللری حکمنده درلر لکن آنلرغه چن ایر طوغانیننگ اوغلی سلامت
بولغانده میراث تیمس .

میت ۲۴ سومدن		
آناسی ثلث ۸	آنا بر ایر طوغانینک اوغلی عصبه ۱۶	آنا بر ایر طوغانینک اوغلی مجموع ۱۶

(۷۰) میتنگ قز طوغانلریننگ بالالری و ایر طوغانیننگ قزلری وارث
توگل بلکه ذوالرحمدرلر .

(۱۳) آنا یا بابانگ ایر طوغانلریننگ میراثی . (عم)

(۷۱) میتنگ آناسینگ آنا بر طوغان قارداشلی وارث توگل بلک
ذوالرحمدرلر. باشقه وارثلر سلامت بولغانده آنلرغه میراث تیمس .

(۷۲) میتنگ آناسینگ چن قز طوغانلری ده آنا بر قز طوغانلری ده ذوالرحمدرلر .

(۷۳) میتنگ آناسینگ چن ایر طوغانی وارث بولسه ده

- میتنڭ اوغلى ياكە اوغلىنىڭ اوغلى، آناسى ياكە آناسىنىڭ آناسى آنا بر طوغان
 اير قارداشى، ودخى قزى ايله آنا بر طوغان قز قارداشى سلامت بولغانده ميراث آلماس .
 (۷۴) مذکور كشىلرنڭ هيچ برسى سلامت بولماغانده عصبه بولورلر .
 (۷۵) ميتنڭ آناسىنىڭ چن اير طوغانى سلامت بولغانده آنا بر اير طوغانى
 ميراث آلماس . اول سلامت بولماغانده آنڭ اور نينه بو عصبه بولور .
 (۷۶) ميتنڭ آناسىنىڭ اير طوغانى سلامت بولماغانده آناسىنىڭ آناسىنىڭ اير
 طوغانى آنڭ اور نينه عصبه بولور .

- (۱۱۴) اتانڭ يا بابانڭ اير طوغانىنىڭ اوغلىرىنىڭ ميراثى . (ابن عم)
 (۷۷) ميتنڭ آناسىنىڭ قز طوغانلرىنىڭ بالالرى، وآنا بر طوغانلرىنىڭ بالالرى،
 اير طوغانلرىنىڭ قزلىرى وارث توگل، بلكه ذوالرحمدلرلر .
 (۷۸) ميتنڭ آناسىنىڭ آنا بر اير توغانلرىنىڭ، اوغلىرى ميتنڭ اوغلى ياكە
 اوغلىنىڭ اوغلى، آناسى ياكە آناسىنىڭ آناسى، آنا بر طوغان اير قارداشىنىڭ اوغلى
 ودخى قزى ايله آنا بر طوغان قز قارداشى سلامت بولغانده ميراث آلماسلر .
 (۷۹) مذکور كشىلرنڭ هيچ برسى سلامت بولماغانده آناسىنىڭ اير
 طوغانلرى حكمنده بولوب عصبه بولورلر .
 (۸۰) ميتنڭ آناسىنىڭ اير طوغانىنىڭ اوغلى سلامت بولماغانده ، آناسىنىڭ
 آناسىنىڭ اير طوغانىنىڭ اوغلى آنڭ اور نينه عصبه بولور .

ميراثنىڭ آرتووى . (رد مخرج المسئلة)

- (۸۱) اگرده ميتنڭ عصبه وارثلىرى سلامت قالغان بولماسه، بلكه فقط اولۇشلى
 وارثلىرى گنه سلامت قالوب، شول وارثلرگه (۲۴) سومدىن اولۇشلىرى قدر بىرگاندىن
 صولڭ ميراث ينه آرتوب قالورلق بولسه، شول قالغان ميراثده ميتنڭ ايرى يا
 خاتۇننىن باشقه اولۇشلى وارثلىرىنه اولۇشلىرى چاماسنه قاراب بولنوب بىرلور .
 اما ميتنڭ ايرى ايله خاتۇنينه هيچ بروقتده اولۇشلىرىندن آرتق بىرلمس .
 (۸۲) يوقارده مذکور رهوشچه ميراثنىڭ آرتقان مسئلەلرنده مال ايكى تۇرلى
 رهوشده تقسيم قىلنهدر: اگرده اولۇشلى وارثلر آراسنده ميتنڭ ايرىده، خاتۇنىده

قالغان بولماسه، مجموع وارثلرگه (۲۴) سومدن نى قدر سوم تيبه چك بولۇپ كورنسه. ميراث شول قدر سومدن حسابلاپ تقسيم قىلنۇر. فرضاً ميتنك آناسى ايله بر قزى سلامت قالغان بولسەلر، (۲۴) سومدن آناسنە سدسى (۴) سوم، قزىنە نصفى (۱۲) سوم تيبەدر. (۸) سوم آرتۇب قالادر. پس ايمدى بو صورتە ميراثنى آنا ايله قزغە (۲۴) سومدن تيبه چك بولۇپ كورنگان (۱۶) سومدن حسابلاپ تقسيم قىلنۇر. يعنى ميتنك آناسىنە ميراثنك هر (۲۴) سومندن توگل، بلكە هر (۱۶) سومدن (۴) سوم وقزىنە (۱۲) سوم بىر لۇر. مثلاً:

ميراث (۲۴ سومدن) آرتو سببى ۱۶ سومغە توشلدى.	
آناسى سدس ۴	بىر قزى نصف ۱۲

اۇشبو توبفندە گى مسئلەلر دەدە، ميراث آرتو سببى يوقار دەغى مسئلە كىى تقسيم قىلنادر:

ميراث (۲۴ سومدن) آرتو سببى ۲۰ سومغە توشلدى.		ميراث (۲۴ سومدن) آرتو سببى ۲۰ سومغە توشلدى.	
آناسى سدس ۴	ايكى قزى ثلثان ۱۶	آناسى سدس ۴	بىر قزى نصف ۱۲
ميراث (۲۴ سومدن) ۲۰ سومغە توشلدى.		ميراث (۲۴ سومدن) ۲۰ سومغە توشلدى.	
برچن قزطوغانى نصف ۱۲	ايكى آنا برطوغانى ثلث ۸	آناسى ثلث ۸	برچن قزطوغانى نصف ۱۲

(۸۳) اگردە ميراث آرتقان صورتە اۇلۇشلى وارثلر آراسندە ميتنك ايرى ياكە خاتونى دە بولسە، ميراثنك (۲۴) سومدن آرتقان سوملرى تيبىنلرگە اوشدرلۇپ ميتنك ايرى ايله خاتونندن باشقە وارثلرىنە اۇلۇشلىرىنە چامالاب بولۇپ بىر لۇر:

ميراث (۲۴ سومدن آرتوب قالادر ۶ سوم يعنى ۶۰۰) تيبىن		
خاتونى ربع ۶	آناسنك آناسى سدس ۴	ايكى آنا برطوغانى ثلث ۸
يەنە ۲۰۰ تيبىن	يەنە ۸۰۰ تيبىن	هر بويىنە ۶ شار سوم

اۇشبو صورتە آرتۇب قالغان ۶ سوم (۶۰۰) حساب قىلنۇپ، ميتنك آناسى ايله ايكى آنا برطوغانلرىنە (۲۰۰) تيبىن ايتوب اولگى ميراثلرىنە آرتىدۇرۇپ بىرلەدر.

ودغى : مې ۲۴ سومدىن آرتۇب قالادۇ (۱) سوم يەنى (۱۰۰) تىيىن

خاتونى ئىمىن ۳	ايكى ئەيىسى سدىس ۴ يەنە ۲۰ تىيىن ھەر بىرىنە ۲ سوم ۱۰ تىيىن	۴ قىزى ئىشان ۱۶ يەنە ۸۰ تىيىن ھەر بىرىنە ۴ سوم ۲۰ شرتىيىن
----------------------	--	---

بوصورتدە آرتۇب قالغان بىر سوم (۱۰۰) تىيىن حساب قىلىنۇب اولۇشلىرى چاماسانچە مېتنىڭ ئىككىلىرىنە ھەر بىرىنە (۱۰) تىيىن وقزلىرىنە ھەر بىرىنە (۲۰) شرتىيىن آرتىدۇب بىرلۇر.

ودغى : مې ۲۴ سومدىن آرتۇب قالادۇ (۲) سوم يەنى (۲۰۰) تىيىن

ابرى رېم ۶	ايكى ئەيىسى سدىس ۴ يەنە ۵۰ تىيىن ھەر بىرىنە ۲ ۲۵ تىيىن	بىر قىزى نصف ۱۲ يەنە ۱۵۰ تىيىن
------------------	--	--------------------------------------

بوصورتدە آرتۇب قالغان ۲ سوم (۲۰۰) تىيىن حساب قىلىنۇب اولۇشلىرى حسابچە مېتنىڭ ئىككىلىرىنە ھەر بىرىنە (۲۵) تىيىن وقزىنە (۱۵۰) تىيىن آرتىدۇب بىرلۇر .

ميراثنىڭ يېتىمەۋى . (عول مخرج المسئله)

(۸۴) بىك سىرەك قايسى مەسئەلەردە اتفاقا مېتنىڭ كوبرەك اولۇشلى وارثلىرى بىرگە جىيىلۇب سلامت قالادۇر . بۇندى مەسئەلەردە ميراثنىڭ ھەر ۲۴ سومدىن وارثلارنىڭ ھەر بىرىنىنە اولۇشلىرى قدر بىرورگە (۲۴) سوم يېتىمى قالادۇر . بوتقىدەردە وارثلارگە (۲۴) سومدىن فرض قىلۇب بىرلىگان اولۇشلىرىنىڭ سانلىرىنى بىرگە جىيىمۇ كىرەك بولۇر . شول سانلارنىڭ مجموعىنى قدر سان بولسا ، ميراثنى شول قدر سومدىن حسابلاپ تەقسىم قىلىنۇر .

فرضا :

مې ۲۴ سوم يېتىمەۋى سېبى ۲۷ سومدىن حساب قىلىندى . (مەسئەلە نمبرى يە)

خاتونى ئىمىن ۳	آناسى سدىس ۴	آناسى سدىس ۴	ايكى قىزى ئىشان ۱۶
----------------------	--------------------	--------------------	--------------------------

ودغى : مې ۲۴ سوم يېتىمەۋى سېبى ۲۸ سومدىن حساب قىلىندى .

ابرى نصف ۱۲	بىرچن قىزطوغانى نصف ۱۲	بىر آنا بىرطوغانى سدىس ۴
-------------------	------------------------------	--------------------------------

ودغى : مې ۲۴ سوم يېتىمەۋى سېبى (۳۰) دن حساب قىلىندى .

خاتونى رېم ۶	آناسى سدىس ۴	ايكى چن قىزطوغانى ئىشان ۱۶	بىر آنا بىرطوغانى سدىس ۴
--------------------	--------------------	----------------------------------	--------------------------------

ودخى : هئ ۲۴ سوم يېتەو سېپى (۶۰) سومدىن حساب قىلدى .

ايرى، نصف ۱۲	آناسى، سدىس ۴	ايكى چن قىزطوغانى، ئىككىن ۱۶	ايكى آنا برطوغانى، ئىككىن ۸
--------------------	---------------------	------------------------------------	-----------------------------------

تخارج .

(۸۵) مېتنىڭ بر وارثى ميراثىدىن اوزىنە تىيەچك بولغان اولۇشنى ھېچ آلەمپچە ياكە برەر تۇرلى نرسە آلۇب قالغان قدرىنى باشقە وارثلارگە اورتاق ايتۇر باغشللوى درستدر . بوڭا عربچە (تخارج) دىيىلۇر . بوتقىدە (۲۴) سومدىن تخارج قىلغان وارثنىڭ اولۇشى قدر كىمىتلۇب ، ميراثنى قالغان سوملر حسابىدىن حسابلار تقسيم قىلىنۇر .

فرضا :

هئ ۲۴ سومدىن

ايرى، ربع ۶	آناسى، سدىس ۴	۲ اوغلى بر قىزى، عصبة ۱	هر بر سېنە ۲ ۸
-------------------	---------------------	-------------------------------	----------------------

(۸۶) اوشبو صورتدە مېتنىڭ ايرى تخارج قىلسە ، ميراث (۱۸) سومدىن حسابلار تقسيم قىلىنۇر . اگرددە آناسى تخارج قىلسەدە ، آناسى تخارج قىلسەدە ، بر اوغلى تخارج قىلسەدە ، ميراثنى (۲۰) سومدىن حسابلار تقسيم قىلىنۇر . ودخى ايكى اوغلى تخارج قىلسە ، (۱۶) سومدىن بر قىزى تخارج قىلسە (۲۲) سومدىن حسابلار تقسيم قىلىنۇر .

مناسخه .

(۸۷) بر مېتنىڭ ميراثى تقسيم قىلغانچى وارثلارنىڭ برسى (يا بر نېچەسى) وفات بولسە ، ميراثلر قاتشۇت چووالۇب كىتەر . بوڭا عربچە (مناسخه) دىيۇلر . بو صورتدە اۇلا ايڭ اولگى مېتنىڭ ميراثى گويا هر بر وارثلرى سلامت كىبى فرض قىلىنۇب تقسيم قىلىنۇر . سوكرە وفات بولغان وارثنىڭ اولۇشى اوز وارثلرىنە ايكنچى مرتبە آيرۇب تقسيم قىلىنۇر . بويىلە مناسخەلى مسئلەردە هر بر حساب عمللرىنى علم حساب قاعدەلرى بويىچە ، درست بۇرۇنۇرگە اجتهاد قىلىق تىيشلىدەر .

حَمْلٌ وَجَنِينٌ . (يُؤَكِّدُ قَالِغَانٌ بِاللَا)

(۸۸) بىر مېتىنڭ بىر وارثى اوزى اولگانچى طومىچى يوكده قالسه، شول بالا طوغانچى ميراثنى تمام تقسيم قىلۇب بىر مېچى، باشقه وارثلارغا چامالابغنه بىرۇب طۇرۇق، تمام تقسيمنى بالانڭ طوويىنە قدر كىچىكترىك معقول بولۇر. چۇنكى طوواچى بالا سلامت طوواچقى، اولى طوواچى مى، اير بالا بولاققى، قز بالا بولاققى، بىرگە بالا طوواچقى، ياكە ايكى، اۇچ بالا طوواچقى؟ ھىچ معلوم توگلدەر. شول سببىن باشقه وارثلار نڭ اۇلۇشلىرىنى تمام تعيينلەمەك مشكلدر.

(۸۹) يوكده گى بالا نىز اۇلگىرگاندە آلتى آيدىن طووو احتمالى، اوزافقە قالغاندە ايكى يىل يعنى (۲۴) آيدىن آرتق يوكده قالماوى تجربە ايله بلنۇب حدىث شريفلىرىنڭ اشارەسى بويىچە عملدە مذهب باشمىز امام اعظم ابوحنيفە (رحمە اللہ تعالی) مذهبى بويىچە الوغ اماملر طرفىدىن قبول ايدلمەشدر.

شول سببىن بىر كىمىسە، خاتۇنى ايله كورشكاندىن صوڭ آلتى آيدىن صوگرە خاتۇنى بالا طابىسە، اول بالا شرىعتدە شول كشىنڭ بالاسى بولۇب حسابلانادر. پس اگردە شول كشى وفات بولسە، آنڭ ميراثى مذكور آلتى آيدىن طوغان بالاغەدە تىبەدر.

(۹۰) اگردە بىر مېتىنڭ وفاتىدىن ايكى يىل صوڭ خاتۇنى بىر بالا طابىسە، خاتۇنىنڭ حال ودعواسى بويىچە اول بالانڭ مېتىدىن بولوى احتمال بولسە، اول بالاغەدە ميراثى تىبەدر.

(۹۱) اگردە وارث بولاق بالا، مېتىنڭ وفاتىدىن ايكى يىل اوتكاندىن صوڭ دىياغە كىلسە، ياكە مېتىنڭ وفاتىدىن صوڭ خاتۇنى اۇچ مرتبە ھىض كورگاندىن صوڭ دىياغە كىلسە، گرچە مېتىنڭ وفاتىدە ايكى يىل طولغان بولماسەدە، اول بالاغە مېتىنڭ ميراثى تىمىس .

(۹۲) اۇشبو صورتلار نڭ ھەر بىر سىندە طوغان زماندە تىرىلگى معلوم بولغان بالاغەغە ميراث تىبەر. طوغاندە اوق اولى طوغان بالاغە ميراث تىمىس .

مَفْقُودٌ . (يُؤَاغِلَانُ كَشَى)

(۹۳) مېتىنڭ بىر وارثى (مفقود) بولسە، يعنى ھىچ قايدە ايكانىدە، سلامتلىگىدە،

اولگانلىكى دە بلىنىپى يوغالغان بولسە، ميراثدىن تىنگان اولۇشى باشقە ماللىرى كىي اوزى قايتۇب آلغانىپى ياكە اولگانلىكى معلوم بولغانىپى شريعت حكىمى بويىچە صاقلانۇر. (۹۴) اكرده اوزى قايتا آلماسە، اولگانلىكى دە معلوم بولماسە، اول مفقودنىڭ ميراث و ماللىرى و باشقە حكملرى شول زمانىڭ مجتهد امامىنىڭ اجتهادىنە طابشرلۇر: اكرده شول امام مفقودنىڭ ظاهرى حاللىرىنە و يوشدە شلرىنە چاغشدرۇب ياكە يوغالغان اورنىدە هلاك بولو احوالىنە قاراب امام اول مفقودنى اولگانىگە حساب قىلسە، اولگان حكمندە بولۇر. اكرده اولگانىگە حسابلى آلماسە، تىرى حكمندە بولۇر.

ذوالرحملىر . (حقيقى وارث بولماغان ياقنلر)

(۹۵) ميتنىڭ يوقاردە بيان قىلىنىش (۱۳) تۇرلى گروه وارثلردن باشقە ياقنلرى حقيقى وارث توگىلرلر. شوپلە ايسەدە، ميتنىڭ هيچ بر حقيقى وارثى سلامت قالغان بولماسە، ميراثى ابوحنيفه امام اعظم رحمه الله مذهبندە (ذوالرحم) ديب اتالا طورغان ياقن اروغلىرىنە تيبير. اما امام مالك و امام شافعى رحمه الله مذهبلىرىندە حقيقى وارثلىرى قالماغان ميتنىڭ ميراثى (بيت المال) خزينەسىنە آلتۇر.

(۹۶) ذوالرحملىر بيش تۇرلى گروه ياقن اروغلىردى:

(۱) ميتنىڭ قزىنىڭ بالالىرى و اوغلىنىڭ قزىنىڭ بالالىرى (نيچە نىچى بووندى بولسە لردە)

(۲) ميتنىڭ چن طوغان ياكە آتا بر طوغان اير قارداشلىرىنىڭ قزلىرى هم چن طوغان ياكە آتا بر طوغان قز قرداشلىرىنىڭ بالالىرى و دخى آتا بر طوغان قارداشلىرىنىڭ بالالىرى.

(۳) ميتنىڭ آناسى ياكە آناسىنىڭ آناسى طرفىدىن بولغان بابالىرى و دخى اوشبو بابالر طرفىدىن بولغان ئىيبلىرى.

(۴) ميتنىڭ آناسىنىڭ قز طوغانلىرى و دخى آناسىنىڭ طوغان قارداشلىرى هم آناسىنىڭ اير طوغانلىرىنىڭ قزلىرى.

(۵) ميتنىڭ بابالارىنىڭ قز طوغانلىرى.

(۹۷) ميتنىڭ اوشبو بيش تۇرلى گروه ياقنلىرىنە و دخى آنلرنىڭ بالالىرىنە ميتنىڭ باشقە وارثلىرى سلامت قالماغان وقتدە، دزجەلرىنە و ميتكە ياقنلىرىنە قاراب

میراث تیبه در. ذوالرحملمرده عصبه لركبى میراثنى ایرلرینه بر اولوش و خانونلرینه یارتى اولوش ایتوب تقسیم قیلشورلر .

(۹۸) ذوالرحملمرنک بر نچی گروهى یاکه آنک بالالارى سلامت بولغانده صوگى گروهلرغه میراث تیمس . بر نچی گروه اوزى سلامت بولماسه ، میراث بالالرینه تیمس . اگرده بر نچی گروه اوزى ده بالالرى ده سلامت بولماسه ، میراث ایکنچی گروهغه تیمس . ایکنچی گروه اوزى سلامت بولماسه میراث آنک بالالرینه تیمس . میراثنک باشقه گروهلرغه تیمس و ده اوشبوره وشچه در .

(۹۹) بر گروه ذوالرحملمرنک اچنده میتکه قارداش واروغلى یاقنراق بولغانى سلامت بولغانده یراغراق بولغانینه میراث تیمس . مثلا میتنک قزینک قزى سلامت بولغانده اوغلینک قزینک قزینه میراث تیمس .

(۱۰۰) ودخى بر گروه ذوالرحمدن ایكى كشى میتکه یاقنلقده ایكى ده بر درجه ده بولوبده ، آرادن برسى سلامت بولغانده ، میتکه وارث بولاچق كشینک بالاسى بولسه ، وارث بولمایاچق بولغان كشینک بالاسینه میراث تیمس . مثلا ، میتنک اوغلینک قزینک قزى سلامت بولغانده قزینک قزینک اوغلینه میراث تیمس ❀

میراث جَدْوَلِی .

بر میتنک ترکه سندن سلامت قالغان قارداشلرینک قایولرینه میراث تیوب قایولرینه تیمه یه چگینی هم وارث بولغانلرینک قایولرینه نى قدر حصه تیمه چگینی یوقارده یازلمش . ماده لردن قاراب آکلى آلمغان كشیگه کتابنک آخرندهغى میراث جدولندن قاراب بلمک میکندر .

میراث جدولینی استعمال قیلونگ طریقی اۇشبودر :

(۱) اول، بر کاغدگه بر یول اوزنلغی بر میراث صزغی صزلور.

(۲) اول صزقنک اۇستینه اوک طرفینه (۲۴) سومدن دینیوب میراث صانی یازلور.

(۳) صزقنک آستینه وارث بولووی احتمال بولغان ککشیلرنی جدولده

یازلغان رهوشچه وارثلک اسملری ایله هم جدولده کورسعتلمش ترتیبلی ایله یازوب

قوللور. اگرده وارثلر کوب بولوب صزلغان صزقنک آستینه صیماسلق بولسه لر، البته

صزقنی اوزنراق صزق کیرهک بولور. (وارثلر آراسینه، ذوالرحملرنی قاتشتروب یازلماس)

(۴) آندن سوکوره هر بر وارثلرنک ایکیسی برگه جییلغانده میراث حکملری

نیچک بولالغینی جدول بولمه لرندن قاراب تفتیش قیلوب هر وارثنک آستینه

اوزینک میراث حکمینی یعنی اولوشینی یا که عصبه لگینی یا که محروملگینی

یازوب قوللور. (اگرده بر وارثنک آستینه بر حکم بر کره یازلغان بولسه، ایکنچی

قات تکرار یازلماس). شول رهوشچه هر وارثنی برگه جییبوب حصه لرنی یازا یازا

احتمال بعض وارثلرنک آستینه ایکیشر یا که اۇچهر تۇرلی حکم یازوب قوللور.

(۵) وارثلر هر قایوسی برگه جییلوب جدولده کورسعتلگان روشده حکملری

آستلرینه یازلغاندن سوک، هر وارثنک آستنده یازلغان حکملرنک ضعیف

وقوتسزلرنی بۇزلور.

(۶) بۇزلمی قالغان قوتلی حکملر بویچه وارثلرنک حال وحصه لری تعیین

قیلنوب میراثنی تقسیم قیلنور.

میراث حکملرینگ قوتلری .

میراث حکملری (۷) درکه: محرومک، عصبهک، ثمینک، سدسیک، ربعیک، ثلثیک، نصفیک در. اوشبو (۷) حکمیک قوتلری ده ترتیبلری رهوشنچه در. آرادہ ایک قوتلی حکم محرومکدر. ایک ضعیفی نصفیکدر، مگر میتنگ آناسندہ عصبهک ایله سدسیک قوتلری توریچہ بولادر. شول رهوشنچه، که اگرده میتنگ هیچ بر بالاسی ده اوغلینگ بالاسی ده سلامت قالغان بولماسه، آنانک عصبهگی اعتبارغه آنادر. اگرده اوغلی یا که اوغلینگ اوغلی سلامت بولسه، آنانک سدسیگی اعتبارغه آنادر. میتنگ بر قزی یا که بر نیچه قزلری یا که اوغلینگ قزلری سلامت بولغانده، آنانک سدسیکی ده عصبهگی ده اعتبارغه آلتوب میراثدن ایکی توری اولوش آلادر (۳۱) نچی ماده .

توبهنده یازلمش میراث مسئله لرنده میراث جدولی ایله نی رهوشنچه عمل قیلغانی کورسفتلمشدر :

۲۴ سومدن

میراث	ایری (نصف)	آناسی (ثلث)	آناسی (سدس)	آناسی (سدس)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)	ایکی اوغلی عصبه (نصف)	بر قزی عصبه (نصف)	اوغلینگ بر قزی عصبه (نصف)	بر چن ایر طوغانی (نصف)
میراث	۶	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
میراث	۶	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰

۲۴ سومدن

میراث	خاتونی (ربع)	آناسی (ثلث)	آناسی (سدس)	آناسی (سدس)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)	آناسی (عصبه)
میراث	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳
میراث	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳

اوشبو مسئله لرده قایسی حکملرنک ایکی طرفینه قویلمش (هلالین) اول حکملرنک بوزلغانینه اشاره اوچوندر .

میتنگ

۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	ایری
اوغلىڭ بر نيچە قىزى	اوغلىڭ بر قىزى	اوغلىڭ اوغلىرى	بر نيچە قىزى	بر قىزى	اوغلى لىرى	آتاسىڭ آتاسى	آتاسى	آتاسىڭ آتاسى	آتاسىڭ آتاسى	آتاسىڭ آتاسى	خاتونى آتاسى	خاتونى آتاسى	مىتىڭ
مخروم ئىشان	مخروم (۱) ئىشان	عصبه ئىشان	○ ئىشان	○ ئىشان	○ ئىشان	سدىس عصبه ئىشان	سدىس عصبه ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	ئىمن ئىشان	رېغ ئىشان	۱۰ بر نيچە قىزلىرى
عصبه	عصبه	○ ئىشان	○ ئىشان	○ ئىشان	عصبه ئىشان	سدىس عصبه ئىشان	سدىس عصبه ئىشان	سدىس عصبه ئىشان	سدىس عصبه ئىشان	سدىس عصبه ئىشان	ئىمن عصبه ئىشان	رېغ عصبه ئىشان	۱۱ اوغلىڭ اوغلىرى
○ ئىشان	○ ئىشان	عصبه ئىشان	○ ئىشان	○ ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	ئىمن ئىشان	رېغ ئىشان	۱۲ اوغلىڭ بر قىزى
○ ئىشان	○ ئىشان	عصبه ئىشان	○ ئىشان	○ ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	ئىمن ئىشان	رېغ ئىشان	۱۳ اوغلىڭ بر نيچە قىزلىرى
ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	رېغ ئىشان	نصف ئىشان	۱۴ چن اير طوغانلىرى
ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	رېغ ئىشان	نصف ئىشان	۱۵ بر چن قز طوغانى
ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	رېغ ئىشان	نصف ئىشان	۱۶ بر نيچە چن قز طوغانلىرى
ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	رېغ ئىشان	نصف ئىشان	۱۷ آتا اير اير طوغانلىرى
ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	ئىشان	ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	عصبه ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	سدىس ئىشان	رېغ ئىشان	نصف ئىشان	۱۸ آتا اير اير طوغانى

(۱) اۇشبو صورتلردە مېتىڭك اوغلىڭك اوغلىدە سلامت قالغان بولسە ،
آتما ئيغىرۇب اوغلىڭك قىزلىرىدە عصبه بولۇرلىرى . (۴۳۳) ئىچى مادە .

میتنگ

۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	میتنگ
اوغل بر قزی	اوغلنڭ اوغلنڭ بر قزی	بر نیچه اوغلنڭ اوغلنڭ قزی	بر قزی	بر قزی	اوغل لری	آناسنڭ آناسی	آناسنڭ آناسی	آناسنڭ آناسی	آناسنڭ آناسی	آناسنڭ آناسی	خاتونی آناسی	ایری	
ثلث	نصف	عصبه	ثلثان	نصف	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	سدس	ربع	نصف	۱۹ آتا بر بر نیچه قان طوغانی
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ربع	نصف	۲۰ آتا بر بر طوغانی
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	۲۱ آتا بر بر نیچه طوغانی
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ربع	نصف	۲۲ ین ایر طوغاننڭ اوغلنڭ
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ربع	نصف	۲۳ آتا بر ایر طوغا یونڭ اوغلنڭ
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	۲۴ آتاسینڭ ایر طوغانلری
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ربع	نصف	۲۵ باباسینڭ ایر طوغانلری
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ربع	نصف	۲۶ آتاسنڭ ایر طوغا نینڭ اوغلنڭ
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ربع	نصف	۲۷ پایاسینڭ ایر طوغاننڭ اوغلنڭ
عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	سدس	سدس	ثلث	ثلث	ثلث	

مکتب و مدرسه کتابلری :

- (۱) (معلم اول) اصول مدیة اوزره الفبای ترکی (۱۰۰) تبیین
- (۲) (معلم ثانی) اصول تحریکیه اوزره الفبای عربی (۷) « «
- (۳) (فرائد قرآن) احکام تجوید و قواعد فرائد عربیه (۷) « «
- (۴) (مشق خط) حسن خط تعلیمی اوچون یا کفایت ترتیب (۷) « «
- (۵) (عقائد) « « (۵)
- (۶) (طهارت) مسائل دینییه دن مکتبلر اوچون (۵) « «
- (۷) (نماز) ترتیب قیلنمش (عبادات اسلامیة) (۵) « «
- (۸) (جماعت) اسمی کتابنڭ جزلریدر لر . (۵) « «
- (۹) (روزه زکات و حج) « « (۵)
- (۱۰) (هلال) بایراملر، تاریخی کونلر و تقویملر حقتنڭ (۵) « «
- (۱۱) (عبادات اسلامیة) سؤال و جوابلی علم حال مجموعه سی (۳۰) « «
- (۱۲) (عقائد منظومه) ترجمه لی منظوم معتقدات رساله سی (۵) « «
- (۱۳) (حقوق اسلامیة) نڭ ۳ چی جزئی (میراث و مقاسمه) (۱۰) « «
- (۱۴) (شریعت اسلامیة) مجموعه احکام شرعیة (۱۰) « «
- (۱۵) (انبیا الانبیاء) قصص و تنواریخ انبیاء (۳۰) « «
- (۱۶) (استفتاح) ترکی العبارة صرف عربی (۳۰) « «
- (۱۷) (استکمال) ترکی العبارة نحو عربی (۳۰) « «
- (۱۸) (دروس شفاهیة) ۷۵ درسک اوچ جزء (۷۵) « «
- (۱۹) (قوانین نحویة) عربی العبارة قواعد نحویة (۴۰) « «
- (۲۰) (میزان الافکار) عربی العبارة منطق جدید (۴۰) « «
- (۲۱) (ترجمان روسی) لغات و مکالمه روسیه (۲۰) « «
- (۲۲) (جهان) قازان ترکیسناچه جوغرافیا مجموعه سی (۳۰) « «

Адресъ: Гадій Низамовичъ Максеудовъ.
Казань, Мъшанская ул. Соб. Домъ.

